

EVA LEHOŤÁKOVÁ

AZ ÚJRAHASZNOSÍTÁS MINT MŰVÉSZETI TÉMA AZ ENVIRONMENTÁLIS NEVELÉSBEN¹

A recikláció rendkívül aktuális téma az alapiskolákban. Tapasztalából tudjuk, hogy számos tantárgy keretében foglalkoznak az anyagok újrahasznosításának kérdésével, mivel a hulladék felhalmozódása óriási méreteket ölt. Nem kevésbé fontos az a tény, hogy az ember egyre inkább elidegenedik a természettől. Az újrahasznosítással csökkenthetjük a környezetszennyezést, és nyersanyagokat takaríthatunk meg. A téma feldolgozása hozzásegíti a gyerekeket ahhoz, hogy pozitív kapcsolatot alakítsanak ki a természettel, és belássák: viselkedésükért személyes felelősséget kell vállalniuk. A hatékonyabb hulladékkezeléshez azzal is hozzájárulunk, hogy a hulladékanyagokat más célokra, például hasznos vagy dekoratív tárgyak készítésére használjuk fel.

Az újrahasznosítás művészi ábrázolásra is alkalmas téma, mivel innovatív formákat és eljárásokat hoz a klasszikus oktatási módszerekbe. A hagyományos műanyagokon kívül a képzőművészeti nevelés órákon a tanulók különféle, könnyen formázható és megmunkálható anyagokat vagy reciklálható (pl. műanyag, papír, textil, fém, fa) kész elemeket is használnak. Az anyagok formájuk és színük révén játékos tevékenységekre ösztönző, művészi, kreatív megoldásokat implikálnak. Egyre szélesebb körű a gazdasági vagy műszaki szempontból értéktelen (olcsó, sérült, régi, hulladék) anyagok felhasználása. A különböző anyagokkal történő (képző) művészeti játékok célja a művészeti törvényszerűségek és technikai elvek megismerése a térbeli kompozíciók létrehozásának és felépítésének folyamatában. Az esztétikai észlelés és a beleérzés az alkotás szerves része. Ezek a játékok az anyagokhoz fűződő érzelmi kapcsolatot tükrözik, a kifejezés formai aspektusa pedig a gyermek ismereteinek, tapasztalatainak és készségeinek mértékétől függ. Célunk a tanulók rávezetése arra, hogy esztétikailag észleljék és érezzék minden anyag, még a hulladék értékét is, és kihasználják a kreatív feldolgozás különböző lehetőségeit.

A papír a gyermekek felületi és térbeli alkotásához nélkülözhetetlen művészeti alapanyag. Olcsó, könnyen hozzáférhető, a gyermekek számára ismerős, tulajdonságai miatt népszerű, hiszen játszva formázható, így a papírral történő munka egyszerű és vonzó a gyermekek számára. Sokoldalúan felhasználható anyagként új módszertani megközelítések alkalmazására is kiváló, valamint jól kombinálható számos más anyaggal. A hulladékanyagok kreatív feldolgozására két témát mutatunk be, melyek során papírtekerccsekkel és tetra pack tejesdobozokkal dolgozunk. Célunk a könnyen hozzáférhető hulladékanyagok alkotó szellemű felhasználása, hogy a tanulók képesek legyenek önállóan módosítani – egyszerűsíteni, stilizálni és kombinálni a kiindulási formákat, ezzel új értelmet adni a tárgyi elemeknek, amelyek ezáltal más vizuális benyomást is keltenek. Ez stilizálással vagy deformálással, a szerves alakzat geometrikussá alakításával vagy a forma eltűnésével érhető el.

A művészet és kultúra műveltségi területhez tartozó képzőművészeti nevelés 1 tanórája keretében valósítjuk meg a „Filléres állatka” című foglalkozást. Ennek során a tanulók állatfigurákat (madarakat, halakat) készítenek. Az alapanyag könnyen hozzáférhető, amelyre a diákok ragasztanak, festenek, rajzolnak – a papírtekerccseket tehát művészien kiegészítik, „befejezik”. Zsineg felhasználásával az állatfigurák mozgathatóvá tehetőek. Lásd az ábrát.

A tevékenység során a következő nevelési-oktatási célok valósulnak meg: az újrahasznosítás művészeti témaként történő felhasználása az environmentális nevelésben, tantárgyközi kapcsolatok (természettudomány, matematika, geometria) lehetőségeinek kiaknázása, a kreatív gondolkodás fejlesztése, készségfejlesztés (vágás, hajtogatás, ragasztás), a művészi önkifejezés technikai és esztétikai vonatkozásai közötti kapcsolat fejlesztése, a részletekre való odafigyelés gyakorlása.

A tanulókönálló munkavégzés során a problémamódszer és a művészeti játékmódszerét alkalmazzák. Tanszegédeszközök: papírtekerccsek, színes papír, olló, ragasztó, temperafesték, ecsetek, filctollak és zsineg.

Módszertani megjegyzések: A tanulók egy papírtekerccs alapformájából indulnak ki, amelyet kiegészítenek, véglegesítenek. Megfelelő technika a papírkollázs, mert lehetővé teszi a papír tépését, vágását, ragasztását, hajtogatását, valamint a rajzolást, festést és a kombinált technikák alkalmazását is. A tevékenység értékelésekor a tanulók kreativitását, eredetiségét tartjuk szem előtt.

A „Filléres madáretető” című foglalkozás során a tanulók madáretetőt készítenek. Az alapanyag könnyen hozzáférhető, amelyre a diákok nyílásokat vágnak, majd ragasztanak, festenek, rajzolnak rájuk – a tetra pak tejesdobozt tehát művészien kiegészítik, „befejezik”. Lásd az ábrát.

A tevékenység során a fentebb felsorolt nevelési-oktatási célok valósulnak meg, t.i. az újrahasznosítás művészeti témaként történő felhasználása az environmentális nevelésben, tantárgyközi kapcsolatok (természettudomány, matematika, geometria) lehetőségeinek kiaknázása, a kreatív gondolkodás fejlesztése, készségfejlesztés (vágás, hajtogatás, ragasztás), a művészi önkifejezés technikai és esztétikai vonatkozásai közötti kapcsolat fejlesztése, a részletekre való odafigyelés gyakorlása.

¹ A Készült a KEGA 011UKF-4/2022 „Inovatívne vzdelávacie materiály s dôrazom na výchovu zdraviu a environmentálnu výchovu žiakov 3. a 4. ročníka ZŠ” projekt keretén belül.

| A szerző archívumából

A tanulók önálló vagy páros munkavégzés során a problémamódszer és a művészeti játék módszerét alkalmazzák. Tansegédeszközeik: tetra pak tejesdobozok, színes papír, olló, ragasztó, temperafesték, ecsetek, filctollak.

Módszertani megjegyzések: A tanulók egy tetra pak tejesdoboz alapformájából indulnak ki, amelyet kiegészítenek, véglegesítenek. Ennél a munkánál is megfelelő technika a papírkollázs, hiszen lehetővé teszi a papír tépését, vágását, ragasztását, hajtogatását, valamint a rajzolást, festést és a kombinált technikák alkalmazását is. A tevékenység értékelésekor a tanulók kreativitását, eredetiségét tartjuk szem előtt.

| A szerző archívumából

Az environmentális nevelés életünk egyre meghatározóbb részévé válik, ezért is elengedhetetlen, hogy a gyermekeket környezetbarát magatartásra neveljük. E fő célkitűzés megvalósításának egyik módja a környezettudatos témák beépítése a képzőművészeti nevelésbe, ahol a tanulók elsajátítják a természeti erőforrások védelmét, és tudatosítják a szelektálás és az újrahasznosítás fontosságát a mindennapi életben.

AJÁNLOTT IRODALOM:

- Lehotáková Eva (2022): *Výtvarné hry na 1. stupni základnej školy*. Nitra, Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre, ISBN 978-80-558-2014-9.
- Tóth Attila – Juríková Tünde (2023): Fenntarthatóság, energiatakarékosság játékosan, kisiskolásoknak. In: Márkus Éva (szerk.): *Fenntarthatóságra nevelés a nevelési-oktatási intézményekben*, II. Konferencia Budapest, 55.
- Tóth Attila – Juríková Tünde (2023): *Mentsük, ami menthető! Környezettudatosságra nevelés a fiatalok körében*. In: *Katedra*, 30. évf., 8. sz., 14–15.